

Aan de minister van
Volkshuisvesting, Ruimtelijke
Ordening en Milieubeheer
Mevrouw J.C. Huizinga-Heringa
Postbus 30945
2500 GX Den Haag

DATUM 25 februari 2010
KENMERK CGM/100225-03
ONDERWERP Signalerende brief: Maatschappelijke aspecten aan vrijstelling van ggo's van
Regeling GGO

Geachte minister,

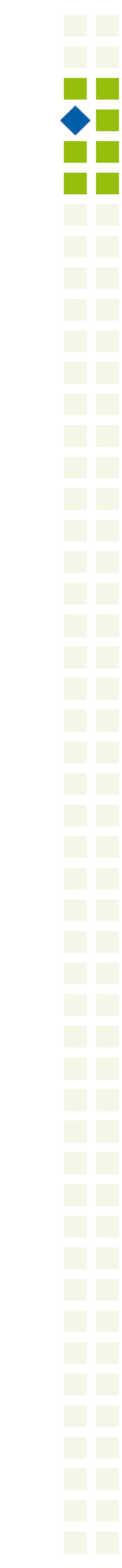
Onlangs heeft de COGEM u geadviseerd over de vrijstelling voor twee genetisch gemodificeerde (gg-) *E. coli* bacteriestammen van de GGO regelgeving (CGM/091127-01). Het betrof ggo's die een fluorescerend eiwit (GFP) produceren, waardoor ze groen oplichten. De fabrikant Bio-Rad Laboratories B.V. hoopt de ggo's voor scholingsdoeleinden op de markt te kunnen brengen met een vrijstelling voor een vergunning Ingeperkt Gebruik (IG). Hiervoor is plaatsing op Bijlage IIC van de richtlijn 90/219/EEG noodzakelijk. De COGEM heeft in haar advies gesteld dat de veiligheid voor mens en milieu gewaarborgd is als de ggo's op Bijlage IIC geplaatst worden. Dit oordeel is gebaseerd op een technisch wetenschappelijke afweging van de milieurisico's en de in Bijlage IIB van de richtlijn aangegeven voorwaarden. Met deze signalering wil de COGEM u op de mogelijke maatschappelijke aspecten attenderen van de vrijstelling van ggo's voor de GGO regelgeving.

Educatieve producten van Bio-Rad Laboratories

Bio-Rad Laboratories heeft een aantal producten op de markt die speciaal zijn ontwikkeld voor het onderwijs. Met deze zogenaamde 'classroom kits' kunnen scholieren zelf experimenten uitvoeren en ervaring op doen in de basistechnieken van de moleculaire biologie. Speciaal voor deze kits heeft de fabrikant lesmateriaal ontwikkeld ter verduidelijking van de wetenschap achter de experimenten. Om de kits in het lesprogramma op te kunnen nemen, heeft iedere onderwijsinstelling op dit moment onder andere een IG vergunning nodig. Door plaatsing van betreffende ggo's op Bijlage IIC is de onderwijsinstelling niet meer vergunningsplichtig voor het gebruik van deze kits.

Educatie maakt mensen vertrouwd met ggo's

De COGEM is van mening dat de genoemde vrijstelling voor ggo's met een educatief doel een mogelijk positieve bijdrage kan leveren aan de kwaliteit van de discussie over genetische modificatie. Al geruime tijd is er binnen de samenleving een discussie gaande over de toepassing van genetisch modificatie voor voedselproductie. Het is niet uitgesloten dat deze discussie zich zal verbreden indien andere toepassingen, zoals het gebruik van ggo's in de gezondheidszorg binnen bereik komen. Om

deze discussie op een goede manier te kunnen voeren, is communicatie en educatie over genetische modificatie belangrijk.

Door de producten van Bio-Rad Laboratories kunnen leerlingen reeds op jonge leeftijd in aanraking komen en vertrouwd raken met de technische en wetenschappelijke achtergronden van genetische modificatie. Daarbij wijst de COGEM erop dat deze ‘classroom kits’ scholen een kapstok bieden om in het lesprogramma aandacht te besteden aan de ethisch-maatschappelijke aspecten die aan ggo’s verbonden zijn. Hierin ligt een belangrijke taak voor de docenten, die evenwel ook een goede voorbereiding zal vragen. Dit alles zal ertoe bijdragen dat deze groep jonge mensen de wetenschap achter de ontwikkelingen binnen de biotechnologie beter kan begrijpen en beter toegerust is om de voor- en nadelen van deze technologie af te wegen.

Kans op ongewenst contact met ggo’s

De COGEM wijst erop dat de vrijstelling van ggo’s voor IG wetgeving de kans op verspreiding van ggo’s buiten de beoogde ruimten vergroot. In het geval van het gebruik van ggo’s voor educatieve doeleinden op middelbare scholen, acht de COGEM het niet uitgesloten dat bijvoorbeeld scholieren de ggo’s ongeoorloofd mee naar huis zullen nemen. Het is daarbij denkbaar dat derden ongewild met een dergelijk ggo in aanraking komen.

Zoals reeds aangegeven in het advies beschouwt de COGEM dit niet als een milieurisico, aangezien de betreffende ggo’s spoedig zullen afsterven. Bovendien voorziet zij geen situatie waarin de ggo’s zich in het milieu kunnen verspreiden of het DNA overgedragen kan worden. Zij signaleert evenwel dat personen onbewust en wellicht vanuit hun persoonlijke beleving ongewenst in aanraking kunnen komen met ggo’s. Deze mogelijkheid kan ervaren worden als een inbreuk op de keuzevrijheid van burgers, en kan daarmee afbreuk doen aan het draagvlak binnen de samenleving voor de biotechnologie.

Alhoewel de vrijstelling alleen het ingeperkt gebruik betreft en geen introductie in het milieu toestaat, is dit onderscheid moeilijk te duiden. Verheldering van de juridische betekenis in de praktijk is wenselijk. De individuen of groepen die (ethische) bezwaren hebben tegen genetische modificatie, zullen de vrijstelling van ggo’s van de IG wetgeving mogelijk ervaren als een hellend vlak naar een vrijstelling van de vergunningplicht voor een introductie van ggo’s in het milieu.

Precedentwerking van een eventuele vrijstelling

Als bovengenoemde ggo’s daadwerkelijk op de Bijlage IIC geplaatst zullen worden, acht de COGEM het waarschijnlijk dat meerdere bedrijven of onderzoeksinstituten zullen volgen met aanvragen voor plaatsing van ggo’s op deze Bijlage. Naast de vrijstelling voor het gebruik van bovenstaande ggo’s behelst de huidige aanvraag tevens de vervaardiging van deze ggo’s. Bio-Rad Laboratories verzoekt ook de handeling om het GFP gen in een bacterie te introduceren, vrij te stellen van een IG vergunning. Op dit moment is het onduidelijk in hoeverre dit juridisch mogelijk is. De COGEM merkt echter op dat een vrijstelling van de IG regelgeving van het vervaardigen van ggo’s de voordelen van een plaatsing op Bijlage IIC aanzienlijk zal vergroten en daarmee ook kans op de verwachte precedentwerking.

Overigens voorziet de COGEM in dit specifieke geval, zoals gezegd, geen milieurisico’s van de vervaardiging van de ggo’s. Zij kan evenwel niet uitsluiten dat door sommige delen van de samenleving het feit dat betreffende ggo’s ook door niet-professionals vervaardigd kunnen worden, als verontrustend zal worden ervaren.

Conclusie

De COGEM is van mening dat de milieurisico's van de vrijstelling voor een IG vergunning van de gg-*E. coli* bacteriën uit de 'classroom kits' van Bio-Rad Laboratories verwaarloosbaar klein zijn. Daarbij signaleert de COGEM dat er rond de eventuele vrijstelling van deze ggo's tevens enkele maatschappelijke aspecten spelen. Met deze signalerende brief geeft de COGEM een eerste schets van deze maatschappelijke aspecten. Een aantal elementen behoeft evenwel verdere uitwerking, zoals de juridische status in de praktijk, het educatieve aspect en de eventuele inbreuk op de keuzevrijheid. De COGEM is voornemens enkele van deze elementen aan een nadere analyse te onderwerpen.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. ir. Bastiaan C.J. Zoeteman
Voorzitter COGEM

cc. Drs. H.P. de Wijs
Dr. I. van der Leij